

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 1192-1206.
|| Geliş Tarihi-Received: 14.08.2023
|| Kabul Tarihi-Accepted: 21.10.2023
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1342869

Özel Yetenekli Öğrencilerin Davranışsal Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri

Intervention Methods for Behavioral Problems of Gifted Students

Abdulkadir SAĞLAM*

Öz

Bu çalışmanın amacı, toplumların geleceğine yön vereceği düşünülen özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı davranış problemlerini incelemek ve bu problemlere yönelik alanyazında yer alan etkili müdahale yöntemlerini bir arada sunmaktır. Derleme yönteminde gerçekleştirilen araştırma, öğrencilerin sosyal, duygusal, akademik ve kişisel alanlarda yaşadıkları problemleri ele almış, bu problemlerin çözümüne dair öneriler sunmuştur. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal etkileşimlerinden, duygusal deneyimlerine, akademik performanslarından kişisel özelliklerine kadar geniş bir yelpazede yaşadıkları problemler, farklı müdahale yöntemleri ile ele alınabilir. Bireyselleştirilmiş eğitim yaklaşımı, zenginleştirilmiş eğitim planlaması, duygusal zekâ eğitimi, olumlu benlik algısı, sosyal beceri eğitimi, akran destekleme yöntemi, akademik danışmanlık gibi stratejiler, bu öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olabilir. Özel yetenekli öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun ortamlar geliştirmek ve onların güçlü yönlerini desteklemek, eğitim ve çevresel düzenlemelerle mümkündür. Çalışmada üzerinde durulan noktalar, özel yetenekli öğrenciler konusunda akademik çalışmalar yürüten pek çok uzmanın araştırmalarıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, özel yetenekli öğrencilerin kendilerini en iyi şekilde ifade edebilmeleri ve potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için çalışmada ortaya konulan önerilere dayalı çeşitli yaklaşımların eğitim ve öğretim süreçlerine entegre edilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli öğrenci, davranış problemi, müdahale yöntemi.

Abstract

The aim of this study is to examine the behavioral problems encountered by specially talented students who are thought to shape the future of societies and to present effective intervention methods in the literature for these problems. The research, conducted using the compilation method, addressed the problems experienced by students in social, emotional, academic and personal areas and offered suggestions for the solution of these problems. The problems experienced by gifted students in a wide range from their social interactions to their emotional experiences, from their academic performance to their personal characteristics can be addressed with different intervention methods. Strategies such as individualized approaches, enriched education planning, emotional intelligence training, positive self-perception, social skills training, peer support method, academic counseling can help these students maximize their potential. Developing solutions suitable for the individual differences of gifted students

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Van Edremit Bilim ve Sanat Merkezi, Van/Türkiye, e-posta: saglam6888@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3023-5751.

and supporting their strengths is possible with education and environmental regulations. The findings of the study show parallelism with the researches of many experts who carry out academic studies on gifted people. In this context, it is important to integrate various approaches based on these suggestions into education and training processes so that students can express themselves in the best way and realize their potential.

Keywords: Gifted, behavior problem, intervention method.

Giriş

İnsanoğlu, tarih boyunca kendini geliştirmenin yollarını ararken farklı bakış açıları ve özellikleriyle başka insanlara öncülük etme çabası içerisinde olmuştur. Özellikle liderler, sanatçılar ve mucitler gibi kişiler, tarih boyunca dünya üzerinde iz bırakan etkileyici bireyler olarak öne çıkmaktadır. Bu üstün başarıya sahip insanların büyük bir kısmının özel zekâ veya yeteneklere sahip olduğu düşünülmektedir. Pek çok toplumda politika üreticiler özel bir grup olarak görülen özel yeteneklilere yönelik zenginleştirilmiş eğitim programları planlayarak bu bireylerden en üst düzeyde toplumsal fayda sağlamayı amaç edinmektedir.

Özel yetenekli bireylerin potansiyellerini toplumun ve insanlığın yararına olacak şekilde yönlendirmek, bu bireylerin özelliklerini anlamak ve davranışlarının altında yatan sebepleri kavramakla mümkündür (Çitil ve Ataman, 2018). Özel yetenekli öğrenciler, yüksek zekâ düzeylerine sahip olmalarına rağmen, sıklıkla eğitim sürecinde benzersiz zorluklarla karşılaşabilirler. Bu zorluklar, öğrencilerin davranışsal problemler geliştirmelerine yol açabilir. Bu nedenle, bu öğrenci grubunun ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun müdahale yöntemleri geliştirmek önemlidir. Özel yetenekli öğrenciler, sosyal ve duygusal uyumda da zorluklar yaşayabilmektedir. Özellikle, yaşlılarıyla ilişkilerinde veya akademik başarılarında yaşadıkları sorunlar duygusal stres yaratabilir ve bu da davranışsal problemlere yol açabilir. Bu konu, bu öğrenci grubunun duygusal sağlığını korumak ve toplumsal uyumlarını geliştirmek için nasıl desteklenebileceğini incelemeyi gerektirmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin davranışsal problemleri, eğitim deneyimlerini olumsuz etkileyebilir ve potansiyellerini tam olarak kullanmalarını engelleyebilir. Bu nedenle, bu öğrenci grubuna daha iyi destek sağlamak amacıyla eğitim sisteminde geliştirmeler yapılması önemlidir. Bu geliştirmeler, bu öğrencilerin eğitimden daha fazla fayda sağlamalarına yardımcı olabilmektedir.

Özel yetenekli öğrenciler, yoğun ilgi alanları ve derin düşünme yetenekleri (Sak, 2021) nedeniyle bazen akranlarıyla ortak ilgi alanları bulmakta zorlanabilirler. Bu noktada eğitim paydaşlarının, politika yapıcılarının özel yetenekli öğrencilerin yaşamış oldukları davranış problemlerini ortadan kaldırmak için müdahalede bulunmaları esastır. Özel yeteneklilerin eğitiminde müdahale “çocukların gelişimini desteklemek üzere tasarlanmış çeşitli aktiviteler” şeklinde tanımlanmaktadır (Guralnick ve Bruder, 2019). Müdahale, genel olarak, çocuk ile ailenin güçlü yönlerinin ve ihtiyaçlarının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ile başlamaktadır. Çocuk geliştikçe, aktif izleme ve yeniden değerlendirmeye yönelik uygun desteklerin ve hizmetlerin sağlanması yoluyla genişlemektedir (Karadağ ve Yıldız Demirtaş, 2020). Çocuklara yönelik müdahale programları, öğrenme ve eğitim destekleri, psikolojik destek, duygusal destek ve sağlık hizmetleri şeklinde yapılmaktadır. Etkili bir müdahale programının temel kriterleri, bireysel farkların gözetilmesi, eğitimin yoğunluğu, zamanlama ve sürenin doğru ayarlanması, esneklik, doğrudan strateji kullanımı, kültürel uygunluk ve çevresel etmenlerdir. Eğitimde müdahale programları sürecinde çocuk ve çevresi arasındaki etkileşim, çocuğu temel bilişsel becerilerinin gelişmesine, yeni edinilen becerilerin aktarılmasına yeni edinilen becerilerin kullanılmasına ve çevrenin keşfedilmesine olanak sağlar. Sonuç olarak, özel yetenekli öğrencilerin yaşadıkları davranış problemlerinin

belirlenerek o problemlere yönelik müdahale yöntemlerinin sistematik olarak ortaya konulması, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını anlamak, onlara daha etkili bir şekilde yardımcı olmak ve onlara sunulan eğitim olanaklarını geliştirmek açısından önemlidir.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri

Bu bölümde, ilk olarak özel yetenek kavramı ele alınmış, sonrasında ise özel yetenekli öğrencilerin özellikleri ve yaşadıkları davranışsal problemler irdelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2022), özel yetenekli bireyleri “Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesinde önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut düşünceleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek performans sergileyen birey” olarak tanımlamaktadır. Bu tür bireyler için alanyazında “üstün yetenekliler”, “üstün zekâlılar”, “üstün zekâ ve yetenekli” gibi terimler kullanılmaktadır. Bu çalışmada MEB tarafından kullanılan “özel yetenekliler” ifadesi tercih edilmiştir.

Özel yetenekliler; zihinsel, sosyal, psikolojik ve fiziksel özellikler açısından diğer öğrencilere kıyasla farklılık göstermektedir (Sezer, 2015). Davaslıgil'e (1990) göre özel yetenekliler, psikomotor becerileri ve sağlığı yüksek olan, güncel siyasi olaylara duyarlı, verilere dayalı çalışmaları destekleyebilen, öncü olma isteği güçlü, zengin hayal gücüne ve üstün yaratıcılık becerilerine sahip bireylerdir. Özel yetenekli öğrenciler, sanatsal alanlarda (resim, tiyatro, müzik, drama, vb.) yetenek sahibi olabilecekleri gibi liderlik becerileri ile yüksek düzeyde okuma ve matematik bilgisine sahip, güçlü hayal gücü ve araştırma isteği olan, merak duygusu gelişmiş ve iletişim becerileri yüksek bireyler olarak toplum içerisinde ön plana çıkmaktadır (Meyen ve Skrtic, 1988: akt. Uvacıklıoğlu, 2019). Özel yetenekli bireyler, bu özelliklerin tamamına sahip olmak zorunda değildir. Bu bireyler bahsi geçen özelliklerden bazılarını daha baskın olarak ortaya koyabilmektedir.

Özel yetenekli bireylerin toplum içindeki genel özellikleri, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme alanlarında farklılık göstermektedir (Akdağ vd., 2017). Clark (2015) tarafından özel yetenekli öğrencilerin özellikleri özgün üretimler, üst düzey yaratıcılık, araştırmaya yönelik soru sorma yeteneği, bağımsız çalışabilme, neşeli ve olumlu bir tutum sergileme, gelişmiş merak duygusu, idealist yaklaşım, hayal gücünün gelişmiş olması, düşüncelerin ve davranışların tutarlılığı, yüksek düzeyde hafıza, güçlü ahlak ve adalet anlayışı, başkalarının duygusal durumlarına karşı aşırı hassasiyet, rekabetçilik, problem çözme ve mantıklı düşünme yeteneklerine sahip oldukları şeklinde özetlenmektedir. Bu özelliklerin yanı sıra özel yetenekliler, yaşlarından daha erken okuma becerisine, geniş kelime dağarcığına, üstün analitik yeteneğe, eleştirel ve soyut düşünme yeteneğine, olağanüstü mizah anlayışına, stratejik ve esnek düşünme yeteneğine, azimli ve sabırlı olma özelliğine sahiptir. Ayrıca, daha uzun dikkat süreleri ve konsantrasyon becerileri, bilimsel etik kurallarına uyma yetenekleri ve sosyal sorunlarla ilgilenme özellikleri de sıkça görülmektedir (Chuska, 2005; Erbasan, 2022; Hoh, 2008; Moltzen, 2009; Webb vd., 2006; Yan ve Haihui, 2005).

Sternberg ve Grigorenko (2002), başarılı zekâ kuramı çerçevesinde özel yeteneklilerin pratik, analitik ve yaratıcı alanları sentezleyerek başarılı sonuçlara ulaşan bireyler olduğunu belirtmektedir. Analitik yeteneklere sahip olanlar, başarılı bir şekilde analiz yapma, yargılama, eleştiri yapma, karşılaştırma ve değerlendirme yeteneklerine sahiptir. Genellikle okulda başarılı olurlar ve standart testlerden yüksek puanlar alırlar. Yaratıcı olanların ise yaratıcılık, icat yapma, hayal gücü ve keşif yetenekleri daha fazladır. Geleneksel testler bu yaratıcılığı ölçmekte yetersiz kalabilir. Pratik yeteneklere sahip olanlar ise uygulama becerileri ve yaratıcılıklarını pratiğe dökme konusunda öne çıkmaktadır. Özel yetenekli bireyler, hem normal gelişim gösteren yaşlarından hem de

birbirlerinden farklıdır (Rotigel, 2003). Bu farklılıklar yalnızca dış görünüşle sınırlı değildir; aynı zamanda eğitim ihtiyaçları, bilişsel yetenekleri, dil becerileri, motivasyon seviyeleri, enerji düzeyleri, alışkanlıkları, davranışları, kişilik, zihinsel sağlık, benlik imajı gibi bir dizi faktörü kapsamaktadır (Davis vd., 2011). Bu farklılıklar zaman zaman özel yetenekli bireylerde davranışsal problemlere neden olabilmektedir.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Yaşadığı Davranışsal Problemler

Özel yetenekli bireylerin özellikleri sadece olumlu yönlerden ibaret değildir. Bu bireyler aynı zamanda bazı zorluklarla da karşılaşabilmektedir. Öğretmenler, özel yetenekli öğrencilerin sabırsızlık, sıkılma, öğrenme ortamını kendi tarzlarında şekillendirmek isteme gibi olumsuz davranışlarını gözlemleyebilir (Sezer, 2015). Özel yeteneklilerin karşılaştığı bazı sorunlar arasında psikolojik uyum sorunları, sosyal ilişkilerde zorluklar ve beklentileri karşılayamama gibi durumlar bulunmaktadır (Milgram, 1991). Özellikle sınıf içi deneyimlerde, özel yetenekli öğrencilerin davranışsal ve uyumsal sorunları ortaya çıkabilmektedir. Sınıf içinde sıkılma, arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşama, derslerde yadırganan yanlış cevaplar verme gibi davranışlar sergileyebilirler (Çamdeviren, 2014; İnci, 2014; Kurnaz vd., 2009; Öztürk, 2019; Talas vd., 2013). Bu tür davranışsal sorunlar, öğrencilerin sınıf içi deneyimlerini, akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir.

Ülkelerin başarısı ve geleceğine yön vermesi açısından büyük önem taşıyan özel yetenekliler; fiziksel, entelektüel, yaratıcılık, keşif gibi alanlarda üstün olma eğiliminde olsalar da aile/çevre/okul alanından oluşan yüksek beklentiler sonucunda özel yeteneklerinden kaynaklı olarak özellikle psikolojik ve sosyal alanlarda kırılma, stres ve kaygı gibi birçok sorun yaşamaktadır (Bayrı ve Özdemir, 2022; Erdem ve Baloğlu, 2018; Özbay ve Palancı, 2011; Saranlı ve Metin, 2012; Sevgili Koçak ve Kan, 2019). Yine özel yetenekli öğrencilerin derslerde konuların kendilerine basit gelmesinden dolayı çabuk sıkıldıkları, arkadaşlarıyla iletişim sorunları yaşadıkları (Çamdeviren, 2014; İnci, 2014; Talas vd., 2013; Öztürk, 2019; Kurnaz vd., 2009), sınıfta yanlış verdikleri cevaplarda arkadaşları tarafından yadırgandıkları (Kurnaz vd., 2009), arkadaşları tarafından kıskanıldıkları ve öğretmenleri tarafından yüksek beklentiye maruz kaldıkları (Gökdere vd., 2004), asosyal olmaları ve aşırı hareketliliklerinden dolayı sınıfta disiplin sorunlarına neden oldukları (Akar ve Akar, 2012; Sıcak, 2012) gibi problemler yaşadıkları görülmektedir. Bunların yanı sıra başkalarının sözünü kesme davranışı gösterdikleri, çok soru sormadan dolayı sıkıntı yaşadıkları (Bayraktar Keleş, 2020), kendi kararlarını ve çözümlerini üretmek içinde bulunduğu grubu etkileme istekleri (Çetinkaya vd., 2012), başarısızlığa tahammül edememe (Sağlam ve Polat, 2020) gibi olumsuz davranışlar sergiledikleri de bildirilmektedir. Özel yeteneklilerde gözlenen davranışsal sorunlar sınıfı yönetimini ve eğitim ortamının verimli geçmesini zorlaştırmakta; hem özel yetenekli öğrencilerin hem de aynı sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmesine zarar vermektedir. Bu durum, öğrencilerin sınıfta istenmeyen davranışlar sergilemesine neden olmaktadır.

Öğrencilerin sınıfta istenmeyen davranışları yalnızca öğrenmeye engel olmakla kalmamakta, aynı zamanda bazı psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkları da beraberinde getirmektedir. İstenmeyen davranışlardan bazıları, davranış yapan kişi üzerinde en büyük etkiye sahipken, bazıları öğretmeni, tüm sınıfı ve dersi olumsuz yönde etkilemektedir (Haigh, 1990, akt. İnci, 2014). Sınıfta karşılaşılan davranış sorunları eğitim sürecini ve dolayısıyla öğrencilerin başarı ve gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Öğrenme yaşantılarının kazandırılmasında ve öğretim hizmetinin niteliğinin artırılmasında en önemli faktörlerden birisi de sınıf ortamıdır. Öğrenme sürecinde, öğretmen-öğrenci/öğrenci-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu ve olumsuz yönde etkileyeceği bir atmosferi, iklimi bulunmaktadır (Demirel, 2000).

Sınıflardaki öğrenme çevreleri, üzerinde uzun süreden beri çalışılan önemli konulardan biridir. Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği sınıflar, bireylerin kişisel gelişimde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan özel yetenekli öğrencilerin sosyal, duyuşsal, akademik ve kişisel davranış problemlerinin belirlenerek bu problemlere zamanında ve doğru yöntemlerle müdahale edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Davranış Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri

Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemleri, eğitim alanında dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Bu öğrenci grubu, zekâ ve yetenek açısından diğer öğrencilere göre öne çıkarken, sosyal etkileşimlerde bazen zorluklar yaşayabilmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemleri, genellikle akranlarıyla etkili iletişim kurma, işbirliği yapma ve empati geliştirme gibi alanlarda görülebilmektedir (Kurnaz vd., 2019; Sak, 2011; Sağlam ve Polat, 2020). Özel yetenekli öğrencilerin yaşadığı bu gibi sosyal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Sosyal Beceri Eğitimi: Öğrencilere etkili iletişim, işbirliği, problem çözme ve empati gibi sosyal becerileri öğretmek, sosyal etkileşimlerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Rol yapma, senaryo analizi ve grup etkinlikleri gibi yöntemler kullanılabilir (Samancı ve Uçan, 2017).
2. Akran Grupları Oluşturma: Öğrencilerin akranlarıyla daha fazla etkileşime girmelerini sağlamak için kulüpler, atölyeler veya ortak projeler gibi fırsatlar yaratmak önemlidir (Yörük-Topuz ve Cihangir-Çankaya, 2022). Bu, öğrencilerin benzer ilgi alanları olan diğer öğrencilerle bağ kurmalarını kolaylaştırabilir.
3. Ergen Danışmanlığı: Ergenlik dönemi özel yetenekli öğrenciler için özellikle zorlayıcı olabilir. Bu dönemde, ergenlere duygusal destek ve danışmanlık sağlamak, onların sosyal güçlüklerle başa çıkmalarına yardımcı olabilir (Ağaya, 2020).

Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri, bireyselleştirilmiş yaklaşımlar ve sosyal beceri eğitimi gibi yöntemleri içermelidir. Bu müdahaleler, öğrencilerin akademik potansiyellerini en üst noktaya taşımalarına ve sosyal etkileşimlerini geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir. Ancak, her öğrencinin ihtiyaçları farklı olduğundan, müdahale planları dikkatli bir şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Duyuşsal Davranış Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri

Özel yetenekli öğrenciler, zekâ, yaratıcılık veya sanatsal alanlarda diğer öğrencilere göre daha üstün yetenekler sergileyen bireyler olarak tanımlanabilirler. Ancak, bu öğrenciler bazen duyuşsal davranış problemleri yaşayabilmektedir. Duyuşsal davranış problemleri, çevresel uyaranlara aşırı hassasiyet veya duyuşsal uyaranlara karşı düşük duyarlılık gibi durumları içerebilmektedir. Örneğin, bazı öğrenciler ses, ışık, dokunma gibi duyuşsal uyaranlara aşırı tepki verebilirken, diğerleri ise bu uyaranlara daha az duyarlı olabilmektedir (Mendaglio ve Peterson, 2007). Bu durum, öğrencilerin günlük yaşam aktivitelerini, okul performanslarını ve sosyal etkileşimlerini etkilemektedir. Özel yetenekli öğrencilerin duyuşsal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Duyuşsal Değerlendirme: Öncelikle, özel yetenekli öğrencilerin duyuşsal hassasiyet veya düşük hassasiyet alanlarını belirlemek için profesyonel bir duyuşsal

değerlendirme yapılmalıdır. Bu değerlendirme, öğrencinin duyuşsal profilini anlamak ve uygun müdahaleleri belirlemek için temel olacaktır.

2. Duyuşsal Entegrasyon Terapisi: Duyuşsal entegrasyon terapisi, duyuşsal hassasiyeti olan öğrencilerin duyuşsal uyarıları daha etkili bir şekilde işlemelerine yardımcı olabilir. Bu terapi, dengelemeyi, vücut farkındalığını ve koordinasyonu geliştirmek için çeşitli aktiviteleri içerebilir (Goleman, 1995).
3. Çevresel Düzenlemeler: Öğrencinin çevresindeki uyarıları yönetmeye yardımcı olmak için çeşitli çevresel düzenlemeler yapılabilir. Örneğin, sınıf düzenlemesi, ışıklandırma ayarları ve gürültü seviyeleri optimize edilebilir.

Bu müdahale yöntemlerinin yanı sıra özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemlerine müdahale başlığı altında ele alınan Sosyal Beceri Eğitiminin de yine duyuşsal problemlere müdahalede de kullanılabileceği (Samancı ve Uçan, 2017) belirtilmektedir. Bu nedenle, öğrencilere etkili iletişim, empati ve duyuşsal farkındalık gibi sosyal becerileri öğretmek önemlidir. Özel yetenekli öğrencilerin duyuşsal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri, bireyselleştirilmiş yaklaşımlar ve profesyonel destek gerektirir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde duyuşsal değerlendirmelerin ve uzman danışmanlığının önemi vurgulanmalıdır. Müdahale yöntemleri, öğrencinin günlük yaşam kalitesini artırabilir, akademik performansını iyileştirebilir ve sosyal etkileşimlerini destekleyebilir.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Akademik (Okul/Sınıf Ortamındaki) Davranış Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri

Özel yetenekli öğrenciler, zekâ, yaratıcılık veya liderlik gibi alanlarda diğer akranlarına göre üstün yeteneklere sahip bireylerdir (Sak, 2021). Ancak, bu öğrenciler akademik ortamlarda bazen farklı davranış problemleriyle karşılaşabilmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin akademik davranış problemleri, kendilerine sıkıcı gelen derslerde dikkat dağınıklığı, ödevlerde motivasyon eksikliği, yaşlarıyla uyumsuzluk veya öğrenme hızlarındaki farklılık gibi alanlarda görülmektedir (Çitil, 2016; Sağlam ve Polat, 2020; Sak, 2021). Bu durumlar, öğrencinin potansiyelini gerçekleştirmesini zorlaştırabilir. Buna yönelik olarak müdahale yöntemleri aşağıda verilmiştir.

1. Zenginleştirilmiş Öğrenme Fırsatları: Özel yetenekli öğrencilere akademik olarak daha zorlayıcı ve derinlemesine içerik sunulabilir (Çalışkan ve Baloğlu, 2023). Proje tabanlı öğrenme, araştırma projeleri ve ilgi alanlarına yönelik derinlemesine çalışmalar, öğrencinin akademik tatminini artırabilir (Renzulli, 2012). Bu konuda alan uzmanlarının özel yetenekliler için geliştirdikleri farklı modeller ve stratejiler kullanılabilir. Özel yetenekliler için oluşturulmuş modellere; Gagne'nin Üstünlük ve Yeteneklilik Farklılaştırılmış Modeli, Program Farklılaştırma Modeli, Purdue Modeli, Gruplama ve Okul Zenginleştirme Modeli ve Birleştirilmiş Program Modeli örnek olarak verilebilir (Tortop, 2012). Stratejiler ise gruplama, hızlandırma, zenginleştirme ve mentörlük gibi farklı uygulamaları içermektedir (Çitil ve Ataman, 2018).
2. Akademik Danışmanlık (Mentörlük): Öğrencilere akademik danışmanlık sağlamak, onların öğrenme hedeflerini belirlemelerine yardımcı olabilir. Danışmanlık, öğrencinin akademik zorluklarını anlamak ve çözüm yolları önermek için bir fırsat sunmaktadır.
3. Akran İlişkileri Destek Grupları: Özel yetenekli öğrencilere, benzer zorluklar yaşayan diğer öğrencilerle akran ilişkileri destek grupları oluşturmak, onların

duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilir ve uyumsuzluk hissini azaltarak akademik yükselme sağlayabilir (Yörük-Topuz ve Cihangir-Çankaya, 2022).

4. Öğretmen Eğitimi: Öğretmenlere özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını anlama ve bu öğrencilere uygun şekilde yaklaşma konusunda eğitim vermek önemlidir (Maker ve Schiever, 2001). Eğitimciler, özel yetenekli öğrenciler konusunda aldıkları eğitimlerle bu öğrencilerin akademik davranış problemleriyle daha etkili bir şekilde başa çıkabilirler.

Özel yetenekli öğrencilerin akademik davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri, bireyselleştirilmiş eğitim, zenginleştirilmiş öğrenme fırsatları, akademik danışmanlık, akran ilişkileri destek grupları ve öğretmen eğitimini içermelidir (Maker ve Schiever, 2001). Bu müdahaleler, öğrencilerin potansiyellerini daha iyi gerçekleştirmelerine yardımcı olabilir ve akademik başarılarını artırabilir. Ancak, her öğrencinin ihtiyaçları farklı olduğundan, müdahalelerin esnek ve özelleştirilmiş olması önemlidir.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Kişisel Davranış Problemlerine Yönelik Müdahale Yöntemleri

Özel yetenekli öğrenciler sosyal, duygusal ve akademik anlamda davranış problemleriyle karşılaşabilecekleri gibi bazen kişisel davranış problemleriyle de karşılaşabilirler. Özel yetenekli öğrenciler arasında düşük özsaygı, mükemmeliyetçilik, yüksek hassasiyet, düşük toleranslılık gibi kişisel davranış problemleri görülebilir (Neihart vd., 2002). Bu durumlar, öğrencilerin sosyal uyum sağlamalarını, özgüven geliştirmelerini ve potansiyellerini tam olarak kullanmalarını zorlaştırabilir. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemlerini ortadan kaldırmak veya etkisini azaltmak adına aşağıdaki müdahalelerde bulunulabilir.

1. Bireyselleştirilmiş Danışmanlık: Özel yetenekli öğrencilere bireyselleştirilmiş danışmanlık sağlamak, öğrencinin kişisel davranış problemlerini anlamalarına yardımcı olabilir (Altun ve Yazıcı, 2020). Uzmanlar, öğrencinin duygusal ihtiyaçlarını belirlemek ve olumlu bir benlik algısı geliştirmek için özel stratejiler geliştirebilir.
2. Duygusal Zekâ Eğitimi: Duygusal zekâ eğitimi, özel yetenekli öğrencilere duygusal farkındalık, empati, öfke yönetimi gibi becerileri öğretmeyi amaçlar. Bu eğitim, öğrencinin duygusal zorluklarını anlamalarını ve bu zorluklarla başa çıkmalarını destekler (Goleman, 1995).
3. Olumlu Benlik Algısı Geliştirme: Özel yetenekli öğrencilere mükemmeliyetçilik gibi olumsuz davranış kalıplarının üstesinden gelmeleri için destek vermek önemlidir (Sak, 2021). Bu anlamda olumlu geri bildirim, başarıları vurgulama ve hataları normalleştirme gibi stratejiler kullanılabilir.
4. Aile İşbirliği: Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemleriyle başa çıkmada ailelerin desteği büyük önem taşır (Sak, 2021). Okul ve aile arasında işbirliği, öğrencinin kişisel gelişimini desteklemek için kritik bir faktördür.

Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri, bireyselleştirilmiş danışmanlık, duygusal zekâ eğitimi, olumlu benlik algısı geliştirme, sosyal beceri eğitimi ve aile işbirliğini içermelidir. Bu müdahaleler, öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemeye yardımcı olabilir ve onların potansiyellerini daha iyi gerçekleştirmelerini sağlayabilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada özel yetenekli öğrencilerin yaşamış olduğu davranış problemleri ve onlara müdahale yöntemlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu öğrencilerin yaşadıkları davranış problemleri sosyal, duyuşsal, akademik ve kişisel problemler başlıkları altında incelenmiş ve bu problemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik müdahale yöntemleri alanyazından derlenerek sistematik bir şekilde açıklanmıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemleri arasında akranlarıyla etkili iletişim kuramama, işbirliği içinde çalışamama ve empati kuramama gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir (Bayrı ve Özdemir, 2022). Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri; bireyselleştirilmiş yaklaşımlar, sosyal beceri eğitimi, akran ilişkilerinin desteklenmesi ve ergen danışmanlığı gibi yöntemleri içermektedir. Montgomery'nin (2003) ve Sezer'in (2015) gerçekleştirdiği çalışmalarda ortaya konulan sonuçlara paralel şekilde özel yetenekli öğrencilerin rutin ödevlerden ve tek tip faaliyetlerden sıkılabileceğini, buna önlem olarak da bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim planlarının kullanılabileceğini ortaya koymuşlardır. Bencik ve Metin (2006) de çalışmalarında özel yetenekli öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşayabilecekleri problemleri ortaya koymuş ve bu çalışmada da vurgulanan özel yetenekli öğrencilerin akran ilişkilerinin desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Cross (2011) da özel yetenekli öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşadıkları problemler neticesinde yalnızlık hissi yaşayıp motivasyon kaybı yaşamamaları için desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Markusic (2012; aktaran Çitil ve Ataman, 2018) de çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin liderlik özelliği dolayısıyla bazen akranlarıyla gerçekleştirecekleri faaliyetlerde onları dinlememe gibi durumların onların akranlarıyla problem yaşamasına sebebiyet verebileceği ve bu problemin yaşanmaması adına konunun uzmanlarca desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışmada ortaya konulan sorunlar ve çözüm yöntemleri Altun ve Yazıcı, (2020); Borland (2003), Kesner (2005), Klein (2007), Monks ve Pfluger (2005) ve Sezer (2015) tarafından yapılan çeşitli araştırmalardaki sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemlerinin ortadan kaldırılması, çeşitli açılardan büyük bir öneme sahiptir. İlk olarak, bu öğrencilerin akademik başarılarına odaklanmak kadar sosyal ve duyuşsal gelişimleri de eşit derecede kritik bir rol oynar. Sosyal davranış problemleri, bu öğrencilerin yaşatlarıyla olumlu ilişkiler kurmalarını ve grup içi etkileşimlerde başarılı olmalarını engelleyebilir. Bu, onların duyuşsal sağlığına zarar verebilir ve okul deneyimlerini olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, sosyal davranış problemleri sınıf içi disiplin ve öğretim ortamını bozabilir, bu da diğer öğrencilerin eğitimine olumsuz etki edebilir. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmesi, sınıf içinde daha olumlu bir atmosfer yaratmalarına ve öğrenciler arası işbirliği ile öğrenmeyi teşvik etmelerine yardımcı olabilir. Sosyal davranış problemleri ile başa çıkmak, bu öğrencilerin toplumda daha iyi uyum sağlamalarını ve ilerideki yaşamlarında iş, aile ve arkadaşlık ilişkileri gibi alanlarda başarılı olmalarını destekler. Bu nedenle, özel yetenekli öğrencilerin sosyal davranış problemlerini çözmek, hem akademik hem de sosyal yaşamlarını olumlu bir şekilde etkileyerek potansiyellerini tam olarak geliştirmelerine katkı sağlayacaktır.

Çalışmada ele alınan özel yetenekli öğrencilerin duyuşsal davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri; duyuşsal davranış değerlendirme, duyuşsal entegrasyon terapisi, çevresel düzenlemeler ve sosyal beceri eğitimi şeklinde ortaya konulmuştur. Goleman da (1995) çalışmasında öğrencilerin zihinsel becerilerinin desteklenmesinin yanında duyuşsal becerilerinin de desteklenmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Ataman (2009); Altun ve Yazıcı (2018a); Altun ve Yazıcı (2018b); Altun ve Yazıcı (2020); Çitil ve

Ataman (2020); Samancı ve Uçan (2017) ile Saranlı ve Metin (2012) tarafından yapılan akademik çalışmalar da bu çalışmaya benzer şekilde özel yetenekli öğrencilerin mevcut potansiyellerini en üst noktaya çıkarabilmek adına duygusal özelliklerinin desteklenmesi gerektiğini ve bu öğrencilerin yaşayabilecekleri duygusal davranış problemlerine karşı çeşitli müdahale yöntemlerinin olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Özel yetenekli öğrencilerin duygusal davranış problemleri, hem akademik başarılarını hem de sosyal uyumlarını olumsuz etkileyebilir. Duygusal problemler, öğrencinin odaklanma yeteneğini zayıflatabilir, öğrenme sürecini engelleyebilir ve okul başarısını düşürebilir. Ayrıca, bu tür problemler, öğrencinin sınıf içinde veya yaşatlarıyla ilişkilerinde zorluklar yaşamasına yol açabilir, bu da sosyal izolasyon riskini artırabilir. Duygusal davranış problemleri, öğrencinin genel sağlığını da etkileyebilir. Bu tür problemler, stres, anksiyete ve depresyon gibi duygusal sorunlara yol açabilir ve fiziksel sağlık üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Bu nedenle, duygusal davranış problemlerinin çözülmesi, öğrencilerin duygusal sağlıklarını korumak ve geliştirmek için hayati önem taşır. Özel yetenekli öğrencilerin duygusal davranış problemlerinin çözülmesi, bu öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine olanak tanır. Duygusal dengeyi sağlamak, öğrencilerin özsaygılarını artırabilir, motivasyonlarını artırabilir ve öğrenmeye daha olumlu bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu da uzun vadede bu öğrencilerin kişisel ve akademik başarılarını teşvik eder. Sonuç olarak, özel yetenekli öğrencilerin duygusal davranış problemlerinin çözülmesi, akademik başarı, sosyal uyum ve duygusal sağlık gibi kilit alanlarda olumlu sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, bu tür problemlerle etkili bir şekilde başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması, bu öğrenci grubunun en iyi potansiyellerini gerçekleştirmelerini sağlamak için kritik bir öneme sahiptir.

Özel yetenekli öğrenciler akademik olarak sınıf ortamında dikkat dağınıklığı, sıkılma, tezcanlılık, liderlik özelliğinden kaynaklı problemler, ödevlerine odaklanamama, öğretmenin verdiği görevi hızlıca bitirip sınıf içinde hareketli olma (Sağlam ve Polat, 2020), derslerden çabuk sıkılma gibi davranış problemleri gösterebilirler. Özel yetenekli öğrencilerin akademik/sınıf ortamındaki davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri; bireyselleştirilmiş eğitim planları, zenginleştirilmiş eğitim planları, akademik danışmanlık (mentörlük), akran ilişkileri desteklenmesi ve öğretmen eğitimleri gibi yöntemleri içermelidir. Ataman (2008), Delcourt ve arkadaşları (2007), Renzulli (2012), Sak (2021) ve Tortop'un (2012) yaptıkları çalışmalarda özel yetenekli öğrencilerin akademik anlamda yaşayacakları davranışsal problemleri ortadan kaldırmak için bireyselleştirilmiş eğitim planı ve zenginleştirilmiş eğitim planı ile akademik danışmanlığın (mentörlük) iyi bir müdahale yöntemi olduğunu vurgulamışlardır. Van der Meulen ve arkadaşları (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da özel yetenekli öğrencilerin akademik olarak davranışsal problem yaşamamasında onlara bireysel olarak hazırlanacak olan hızlandırma ve zenginleştirme uygulamalarının yerinde bir eğitsel müdahale yöntemi olduğunu belirtmişlerdir. Çankaya'nın (2011) ise çalışmasında, aile ile işbirliği, bireysel etkinlik, sosyal etkinliklere katılım, ortak karar alma, sorumluluk alma, öğrencilerin özel yeteneklerinin gelişimini destekleme, sınıftaki olumsuz davranışların önlenmesinde kalıcı çözümler sunabilecek öneriler olarak yer almıştır. Ayrıca son olarak özel yetenekli öğrencilerin eğitim ortamlarında davranış sorunları yaşamamaları için bu çocukların özelliklerine göre fiziksel uyum ve müfredat uyarlamaları yapılmasının faydalı olacağı söylenilebilir.

Özel yetenekli öğrencilerin sınıf ortamındaki davranış problemlerinin ortadan kaldırılması, bu öğrenci grubunun yüksek akademik potansiyelinin gerçekleştirilmesini engelleyebilir ve bu öğrencilerin eğitimden tam olarak faydalanmalarını zorlaştırabilir.

Ayrıca, özel yetenekli öğrencilerin sınıf içindeki davranışları, sınıf ortamının genel verimliliğini etkileyebilir. Öğrencilerin dikkat dağınıklığı, düzensiz çalışma alışkanlıkları veya işbirliği eksikliği gibi davranışsal sorunlar, öğretim sürecini bozabilir ve diğer öğrencilerin öğrenme deneyimini olumsuz etkileyebilir. Öte yandan, akademik davranış problemleri, özel yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerini de etkileyebilir. Bu tür problemler, bu öğrencilerin yaşlılarıyla ilişkilerini olumsuz etkileyebilir ve bu da toplumsal uyum sorunlarına yol açabilir. Özel yetenekli öğrencilerin akademik davranış problemlerinin çözülmesi, bu öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerine yardımcı olurken aynı zamanda sınıf ortamının verimliliğini artırır ve genel olarak eğitim sistemi için olumlu bir katkı sağlar. Bu nedenle, bu tür davranış problemleriyle başa çıkmak için etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması büyük bir öneme sahiptir.

Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemleri arasında düşük özsaygı, mükemmeliyetçilik, yüksek hassasiyet, düşük toleranslılık gibi kişisel davranış problemleri görülebilir. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemleri, bireyselleştirilmiş danışmanlık, duygusal zekâ eğitimi, olumlu benlik algısı geliştirme, sosyal beceri eğitimi ve aile işbirliğini içermelidir. Alanyazındaki benzer çalışmalara bakıldığında Ağaya, Akçayır ve Çitil (2023); Altun ve Yazıcı (2020); Bayraktar-Keleş, (2020); Clark (2015); Çitil, (2016); Goleman (1995); Sak, (2021); Samancı ve Uçan (2017) ile Sevgili-Koçak ve Kan (2019) bu çalışmayı destekleyen nitelikte sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Sağlam ve Polat (2020) ile Altun ve Yazıcı (2020) da bu çalışmayla benzer şekilde sınıfında özel yetenekli öğrenci bulunan öğretmenlere, bu öğrencilerden kaynaklanan davranış problemlerine müdahale edilebilmesi adına hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemleri, onların genel yaşam kalitesini ve kişisel gelişimlerini etkileyebilir. Bu tür problemler, özsaygı eksikliği, duygusal stres, ve düşük özsaygı gibi sorunlara yol açabilir. Bu nedenle, bu öğrencilerin psikososyal sağlıklarını korumak ve geliştirmek için bu davranış problemleriyle başa çıkmak hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca, kişisel davranış problemleri, özel yetenekli öğrencilerin akademik başarılarını da olumsuz etkileyebilir. Öğrencinin dikkat eksikliği, motivasyon eksikliği veya işbirliği eksikliği gibi kişisel davranış problemleri, öğrenme sürecini zorlaştırabilir ve akademik başarıyı engelleyebilir. Kişisel davranış problemleri akademik başarıyı etkilediği gibi öğrencinin sosyal ilişkilerini de etkileyebilir. Özel yetenekli öğrenciler, bu tür davranış problemleri nedeniyle yaşlılarıyla olumsuz etkileşimler yaşayabilirler, bu da toplumsal izolasyon riskini artırabilir. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel davranış problemlerinin çözülmesi, hem psikososyal sağlıklarını hem de akademik başarılarını olumlu bir şekilde etkileyerek bu öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, bu tür davranış problemleriyle etkili bir şekilde başa çıkmak için uygun müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması büyük bir öneme sahiptir.

Bu araştırma, özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı davranışsal problemleri ele almış ve bu problemlerin üstesinden gelmek için etkili müdahale yöntemlerini sunmuştur. Sosyal, duygusal, akademik ve kişisel alanlardaki problemlerin ayrıntılı bir şekilde incelendiği bu çalışma, bu öğrencilerin gelişimini desteklemek amacıyla çeşitli yaklaşımların kullanılmasının önemini vurgulamaktadır. Öğrencilerin sosyal etkileşimlerini artırmak, duygusal deneyimlerini yönetmelerine yardımcı olmak ve akademik potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için bireyselleştirilmiş stratejilerin ve destekleyici eğitim yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, öğrencilerin özel ihtiyaçlarına uygun olarak şekillendirilmiş öğrenme ortamlarının ve

yaklaşımlarının oluşturulması gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, özel yetenekli öğrencilerin güçlü yönlerine odaklanmak ve onların potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak, eğitimcilerin ve uzmanların üzerinde durması gereken önemli bir konudur.

Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi, onların özelliklerini anlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak üzerine odaklanmalıdır. Sınıf içi davranış problemleri, öğrencilerin akademik başarıları, sosyal ilişkileri ve genel yaşam kalitesini etkileyebilir. Bu açıdan özel yetenekli öğrencilerin sosyal, duyuşsal, akademik ve kişisel davranış problemlerinin belirlenerek bu problemlere zamanında ve doğru yöntemlerle müdahale edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu sayede özel yetenekli öğrenciler, potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilirler ve topluma daha büyük katkılar sağlayabilirler. Araştırmada üzerinde durulan noktalardan yola çıkılarak özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmeye yönelik olarak politika yapıcılara, öğretmenlere, ebeveynlere ve yeni araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Politika yapıcılara yönelik öneriler:

- Okullarda özel yetenekli öğrencilere yönelik daha fazla kaynak ve destek sağlayarak, özel eğitim programları güçlendirilebilir. Bu programlar erişilebilir ve etkili olmalıdır.
- Farklı okullar ve bölgeler arasında özel yetenekli öğrencilere yönelik iyi uygulamalar paylaşılmalı ve bu uygulamaların yaygınlaştırılması teşvik edilmelidir.
- Eğitim programları, özellikle özel yetenekli öğrencilere odaklanırken, öncelikle temel beceri geliştirme, disiplinler arası yaklaşım, çok kültürlülük, sosyal duyarlılık, problem çözme, proje hazırlama, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve mantıksal düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanmalıdır. Bu nedenle, özel yeteneklilere eğitim verilen okulların temel hedefi, tüm öğrencilerin üst düzey düşünme, problem çözme ve yaratıcı/üretken düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlamalıdır.

Öğretmenlere yönelik öneriler:

- Öğretmenler, özel yetenekli öğrencileri daha iyi tanımak için farkındalıklarını arttırmalıdır.
- Öğretmenler ders planlamalarında ve öğretim yaklaşımlarında özel yetenekli öğrencileri için esneklik göstermelidir.
- Özel yetenekli öğrencilerin ilgi alanlarına ve hızlarına uygun fırsatlar sunarak onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olmalıdır.

Ebeveynlere yönelik öneriler:

- Ebeveynler, okuldaki öğretmenlerle düzenli iletişim halinde olmalıdır. Öğrencilerin ihtiyaçlarını anlamak ve çözüm arayışında işbirliği yapmak, başarıyı arttıracaktır.
- Ebeveynler, çocuklarının duygusal sağlığını desteklemelidir. Bu, çocukların stresle başa çıkmalarına ve duygusal zorlukları aşmalarına yardımcı olmalıdır.

Yeni araştırmacılara yönelik öneriler:

- Özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı özel zorlukları ve ihtiyaçları daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Bu, daha iyi müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.
- Özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı problemleri ele alırken psikoloji, eğitim, sosyoloji ve diğer alanlardan bilim insanları arasında işbirliği yaparak daha kapsamlı çalışmalar yürütülebilir.

Kaynakça

- Ağaya, A., Akçayır, İ. ve Çitil, M. (2023). Özel Yetenekli Öğrencilerin BİLSEM’lerde Sergiledikleri Davranış Problemleri ve Yapılan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Çalışmaları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56, 384-409.
- Ağaya, A. (2020). Üstün Yetenekliler Danışmanlık Modelleri: Çocuklar, Ergenler ve Genç Yetişkinler. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(10), 531-534.
- Akar, İ. ve Akar, Ş. Ş. (2012). İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Üstün Yetenek Hakkındaki Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 423-436.
- Akarsu, F. (2001). *Üstün Yetenekliler, Yetişemediğimiz Çocuklar: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Akdağ, E. M., Köksal, M. S. ve Ertekin, P. (2017). Üstün Yetenekli Ortaokul Öğrencilerinin Fen Öğrenmede Zihinsel Risk Alma Davranışlarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 16-25.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018a). Türkiye’deki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19, 1-24.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018b). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Danışma Yaşantıları: Ölçek Uyarlama ve Kesitsel Tarama Çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 47 (Özel Sayı 1), 173-200.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2020). Rehber Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilere Sunulan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri ile İlgili Görüşleri. *Mavi Atlas*, 8(1), 81-106.
- Ataman, A. (2009). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. (7.Baskı) Ankara: Gündüz.
- Bayraktar-Keleş, A. (2020). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Davranış Problemlerinin ve Öğretmenlerin Bu Davranışlarla Baş Etme Yöntemlerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bayrı, H. ve Özdemir, H. P. (2022). Özel Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Tepkisellik, Öz-Yeterlik ve Psikolojik Kırılganlık Düzeylerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(81), 1-22.
- Bencik S. ve Metin, N. (2006). Mükemmelliyetçilik ve Üstün Yetenekliler. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 92-105.
- Borland, J. H. (2003). *Rethinking Gifted Education*. NY: Teachers College Press.
- Chuska, K. R. (2005). *Gifted Learners K-12: A Practical Guide to Effective Curriculum and Teaching* (2nd ed.). National Educational Service.

- Clark, B. (2015). *Üstün Zekâlı Olarak Büyümek*. (Fatih Kaya ve Üzeyir Uğurlu, Çev.). Ankara.
- Cross, T. L. (2002). Traits Of Giftedness: A Framework For Identification and Education. *Gifted Child Quarterly*, 46(4), 342-353.
- Cross, T. L. (2011). *On The Social And Emotional Lives Of Gifted Children*. Prufrock Press, Inc.
- Çalışkan, K. ve Baloğlu, M. (2023). BİLSEM'e Öğrenci Aday Gösteren ve Göstermeyen Öğretmenlerin Üstün Yetenekliler Eğitimine İlişkin Özyeterliliklerinin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 210-230.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve Sanat Merkezine (BİLSEM) Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Çankaya, İ. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları. *Turkish Studies*, 6(2), 307-316.
- Çetinkaya, Ç., M. Çalışkan, İ. ve Güngör, H. (2012). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinden Kaynaklanan Sınıf Yönetimi Sorunları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(24), 7-29.
- Çitil, M. (2016). *Üstün Yetenekli Öğrencilere Sunulan Olumlu Davranışsal Destek Temelli Problem Davranışları Önleyici Sınıf Yönetimi Uygulamaları: Eylem Araştırması*. Doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim Çağındaki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Davranışsal Özelliklerinin Eğitim Ortamlarına Yansımaları ve Ortaya Çıkabilecek Sorunlar. *GEFAD/GUJGEF*, 38(1), 185-231.
- Davashgil, Ü. (1990). Üstün Çocuklar. *Yaşadıkça Eğitim*, 13, 17-22.
- Davis, G. A., Rimm, A. B., ve Siegle, D. (2011). Gifted Education: Matching Instruction With Needs. In J. W. Johnston (Ed.), *Education of the Gifted and Talented* (pp. 1-30). NJ: Pearson Education.
- Delcourt, M. A. B., Cornell, D. G. ve Goldberg, M. D. (2007). Cognitive And Affective Learning Outcomes Of Gifted Elementary School Students. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 359-381.
- Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*. PegemA Yayıncılık, (2.baskı).
- Erbasan, Ö. (2022). *Yazma Stratejilerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilgilendirici Metin Yazma Becerilerine Etkisi*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Erdem, Ş. ve Baloğlu, M. (2018). Üstün Yetenekli Ergenlerin Stres Kaynakları ve Stres Karşısındaki Tepkilerinin Ergen Popülasyonu ile Karşılaştırılması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 598-609.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. Bantam Books.
- Gökdere, M., Aycacı, H. Ş., ve Küçük, M. (2004). Üstün Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Temel Problemler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 313, 23-32.
- Guralnick, M. J., ve Bruder, M. B. (2019). Early Intervention. In *Handbook of Intellectual Disabilities* (pp. 717-741). Springer, Cham.
- Haigh, G. (1990). *Managing Classroom Problems in The Primary School*. Paul Chapman Pub. Ltd. London.

- Hoh, P. (2008). Cognitive Characteristics of the Gifted. In J. A. Plucker & C. M. Callahan (Ed.), *Critical Issues And Practices In Gifted Education* (pp. 57- 84). Prufrock Press Inc.
- İnci, G. (2014). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sınıf İçi Davranış Sorunlarının Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Karadağ, F. ve Yıldız Demirtaş, V. (2020). Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Erken Müdahale Uygulamaları. *Turkish Studies - Education*, 15(4), 2721-2740.
- Kesner, J. E. (2005). Gifted Children's Relationships With Teachers. *International Education Journal*, 6(2), 218-223.
- Klein, B. S. (2007). *Raising Gifted Kids*. USA: American Management Association.
- Kurnaz, A., Tüybek, C., ve Taşkesen, Ü. S. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere İlişkin Görüş ve Uygulamaları. *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 81-82.
- Maker, C. J., ve Schiever, S. W. (2001). Reversing Underachievement: Creative Productivity As A System Outcome. *Roeper Review*, 23(3), 158-163.
- Markusic, M. (2012). Unusual Behaviors of Gifted Students <http://www.brighthubeducation.com/teaching-gifted-students/49993-disciplining-bad-behavior-in-gifted-children>, [Erişim tarihi: 04/04/2023].
- MEB, (2022). MEB Bilim Sanat Merkezi Yönergesi. tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf. [Erişim tarihi: 14.04.2023].
- Mendaglio, S. ve Peterson, J. S. (2007). *Models Of Counseling Gifted Children, Adolescents, And Young Adults*. Austin, TX: Prufrock.
- Meyen, E.L. ve Skrtic, T. M. (1988). *Exceptional Children and Youth*. Denver, USA.
- Milgram, R. M. (1991). *Counseling Gifted And Talented Children: A Guide for Teachers, Counselors, And Parents*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Moltzen, R. (2009). Talent Development Across the Lifespan. In L. Shavinina (Ed.), *International Handbook of Giftedness* (pp. 353-380). Springer.
- Monks, F. J. ve Pfluger, R. (2005). *Gifted Education In 21 European Countries: Inventory Andperspective*. Germany: Radboud University Press.
- Montgomery, D. (2003). *Gifted And Talented Children With Special Educational Needs: Double Exceptionality*. David Fulton.
- Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M. ve Moon, S. M. (2002). *The Social And Emotional Development Of Gifted Children: What Do We Know?* Waco, TX: Prufrock Press.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2011). Üstün Yetenekli Çocuk ve Ergenlerin Psikososyal Özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 89-108.
- Öztürk, Ş. C. (2019). *Matematik Öğretmenlerinin Özel Yetenekli Öğrencilerle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yaklaşımları*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Renzulli, J. S. (2012). Applying the Enrichment Triad Model to the Teaching of Thinking. *Roeper Review*, 34(1), 15-21.
- Rotigel, J. V. (2003). Understanding the Young Gifted Child: Guidelines For Parents, Families, Andeducators. *Early Childhood Education Journal*, 30(4), 209-214.

- Sağlam, A. ve Polat, İ. (2020). Özel Yetenekli Öğrencilerin Sınıf Ortamındaki Davranışlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 473-493.
- Sak, U. (2021). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Duygusal ve Akademik Gelişimi* (1. baskı) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
- Saranlı, A. G. ve Metin, N. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklarda Gözlenen Sosyal-Duygusal Sorunlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45 (1), 139-163.
- Sevgili Koçak, S. ve Kan, A. (2019). Sosyal Duygusal Beceri, Arkadaşlık Niteliği ve Yalnızlık Düzeyi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Özel Yetenekli Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies*, 14 (7), 3939-3952.
- Sezer, Ş. (2015). Üstün Yeteneklilerin Sınıf İçindeki Olumsuz Davranışları ve Yönetilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 317-333.
- Sıcak, A. (2012). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Öğrencilerde Görülen İstenmeyen Davranışlar ve Bu Davranışlarla Başa Çıkma Yolları: Nitel Bir Çalışma. *11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. Ankara.
- Sternberg, R. J. ve Grigorenko, E. L. (2002). The Theory of Successful Intelligence As A Basis For Gifted Education. *Gifted Child Quarterly*, 46(4), 265-277.
- Talas, S. , Talas, Y. ve Sönmez, A. (2013). Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okullarında Yaşadıkları Problemler. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 42-50.
- Tortop, H. S. (2012). Olağanüstü Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Radikal Hızlandırma ve Türkiye'nin Durumu. *Journal of Higher Education and Science*, 2(2), 106-113.
- Uvacıklıoğlu, F. (2019). *Ödülün Yaratıcılığa Etkisi: Özel Yetenekliler Eğitiminde Teknoloji ve Tasarım Dersi Örneği*. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Webb, T.J., Meckstroth, A.E. ve Tolan, S. S. (2006). *Guiding the Gifted Child* (25th ed.). Scottsdale.
- Van der Meulen, R. T., Van der Bruggen, C. O., Spilt, J. L., Verouden, J., Berkhout, M. ve Bögels, S. M. (2014). The Pullout Program Day A Week School For Gifted Children: Effects On Social-Emotional And Academic Functioning. *In Child & Youth Care Forum* (Vol. 43, No. 3, pp. 287-314). Springer US.
- Yan, K. ve Haihui, Z. (2005). A Decade Comparison: Self Concept Of Gifted And Non Gifted Adolescents. *International Education Journal*, 6(2), 224-231.
- Yörük-Topuz, İ. ve Cihangir-Çankaya, Z. (2022). Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlığının Yordayıcıları: Benlik Saygısı, Akran İlişkileri ve Ebeveyn Tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 271-294.